

Nr 412

Av herrar **Gustavsson** i Alvesta och **Jonasson**, *angående mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten.*

(Lika lydande med motion nr 342 i Första kammaren)

Ackordslönesystemet har successivt vunnit ökad omfattning på arbetsmarknaden i vårt land. Övergången till denna form för arbetsvederlag har inte skett helt friktionsfritt, men sedan huvudavtal om tidsstudier m. m. träffades mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer i slutet av 1940-talet synes friktionerna till största delen ha övervunnits. Arbetstagarparten och arbetsgivarparten synes vara ense om att ackordsavlöningen innebär betydande fördelar. Det bör uppmärksammas att den ökade tillämpningen av ackordslönesystem inte endast gäller inom den egentliga tillverkningsindustrien. Även inom byggnads- och anläggningsverksamheten har ackordslönesystemet blivit alltmer omfattande, varav givetvis följer att timlönesystemet minskat i motsvarande mån.

Inom byggnads- och anläggningsverksamheten föreligger emellertid speciella problem i fråga om fastställandet av omfattningen på de arbeten, för vilka ackordsersättning skall utgå. Medan detta är relativt lätt att fastställa inom industrien, t. ex. per enhet, antal moment etc., fordras inom byggnads- och anläggningsverksamheten ett särskilt mättningsförfarande, varigenom den arbetsvolym som ackordet gäller fastställs. Till viss del sker denna mätning, nämligen beträffande s. k. dolda och övertäckta arbeten, genom på arbetsplatsen befintliga företrädare för arbetstagare och arbetsgivare, t. ex. lagbas och arbetsledare. Den större delen av mätningarna utföres dock av särskilda mättningsmän. En mätning utföres sålunda dels av en mättningsman företrädande arbetstagarna, dels av en mättningsman företrädande arbetsgivarna. Dessa båda mättningsmäns uppgifter är helt identiska, dock med den skillnaden att den mättningsman som företräder arbetstagarna även anger hur ackordsersättningen skall fördelas på t. ex. de olika arbetstagarna i ett arbetslag. Fackliga organisationer har ombesörjt inrättandet av särskilda s. k. mättningskontor, vid vilka arbetstagar sidans mättningsmän är anställda och stationerade. På arbetsgivar sidan tillämpas en liknande ordning.

Anledningen till det dubbla mättningsförfarandet, mätning och motmätning, är givetvis de intresse motsättningar som föreligger i sammanhanget. För arbetstagarna är det av intresse att mätningen utföres på sådant sätt att den ekonomiska ersättningen blir så stor som möjligt. För arbetsgivarna är förhållandet det motsatta. Genom att de båda mättningsmännen kontrollerar varandra avser

man att undvika godtyckliga mätningar eller bedömningar till den ena partens förmån. Från ekonomisk synpunkt måste dock lämpligheten av det dubbla mätning förfarandet ifrågasättas, särskilt som kostnaderna för detsamma är betydande. Sammanlagt belöper sig de avgifter som uttages till drygt 6 procent av ackordsersättningen, varav ungefär hälften faller på vardera arbetstagar- resp. arbetsgivarnas mätningar. Då arbetskostnaderna — där ackordsersättningarna är dominerande — kan uppskattas till ungefär en tredjedel av byggnadskostnaderna rör det sig sålunda om betydande belopp. Avgifterna erlagges av arbetsgivarna, men avgiftssummorna får givetvis räknas som en kostnadspost i allmänhet. Ur både arbetstagar- och arbetsgivarnas — och inte minst ur konsumenternas synpunkt — är det angeläget att en dylik kostnadspost i möjligaste mån nedbringas, emedan samtliga berörda parter då får möjlighet till ett bättre utbyte.

Vid bedömandet av förevarande spörsmål bör den ordning som tillämpas på ett jämförbart område uppmärksammas. Inom den skogliga sektorn föreligger en intresse motsättning mellan köpare och säljare i fråga om inmätning av försålt virke, som får anses vara jämförbar med den som föreligger inom byggnads- och anläggningsverksamheten i fråga om ackordsmätningarna. Någon dubbel mätning förekommer emellertid inte. Man har fått till stånd en av båda parter accepterad opartisk mätning genom virkesmätningssammansättningarna. Dessa var ursprungligen organiserade som organ för virkesköparna. Efter tillkomsten av 1935 års lag i ämnet omorganiserades de emellertid och fick styrelser med lika antal representanter för säljarintressena och köparintressena samt i allmänhet opartisk ordförande. Enligt den nu gällande lagen av år 1947 äger Kungl. Maj:t förordna att mätning av virke skall utföras i enlighet med föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t eller skogsstyrelsen samt att mätning skall utföras av virkesmätare som erhållit tillstånd (auktorisering) eller av virkesmätningssammansättning. Auktorisering kan endast meddelas virkesmätningssammansättning vars stadgar innehåller föreskrift om dels att säljar- och köparintressena skall vara lika företrädare i styrelsen, dels att mätningssammansättning skall antagas av styrelsen, dels att det inom sammansättningen skall finnas en kontrollnämnd om vars sammansättning föreskrift lämnas i lagen. Innan någon verkställer auktoriserad mätning skall han ha avlagt skriftlig försäkran om oväld, redlighet etc. Om någon är missnöjd med utförd mätning äger han klaga hos kontrollnämnden, i vilken ingår företrädare för säljar-, köpar- samt skogsarbetarintressena. Medför klagan inte ändring till klagandens fördel med minst 5 procent av virkesmängdens värde, kan han av kontrollnämnden åläggas att helt eller delvis gälda kostnaden för kontrollmätningen.

Detta system för mätning synes fungera helt tillfredsställande. Visserligen skiljer sig förhållandena inom den skogliga sektorn och inom byggnads- och anläggningsverksamhet i åtskilliga avseenden. Intresse motsättningar är dock

av enahanda art liksom mätningens ekonomiska betydelse. Att ackordsmätningarna inom byggnads- och anläggningsbranschen åtminstone ur lekman-synpunkt ter sig som mer komplicerade än virkesmätningen i tekniskt avseende synes inte utgöra hinder för att ett liknande system tillämpas vid ackordsmätningarna. Det finns anledning att frågan härom närmare överväges och prövas.

Måhända kan inte en organisation och förfarande vid ackordsmätning utformas på exakt samma sätt som beträffande virkesmätning. Vissa grundläggande drag från virkesmätningen torde dock kunna ligga till grund för närmare prövning, nämligen i fråga om organisationens ledning, någon form av auktorisations- eller behörighetsförfarande samt kontrollinstans eller kontrollmöjlighet.

Om det i styrelsen eller ledningen för en ackordsmätningorganisation ingår lika antal representanter för arbetstagare och arbetsgivare, givetvis företrädande samtliga berörda grupper och organisationer inom byggnads- och anläggningsbranscherna, torde finnas goda förutsättningar för att organisationen och dess verksamhet skall mötas med förtroende hos de enskilda arbetstagarna och arbetsgivarna. Även förutsättningarna att snabbt och smidigt anpassa organisationen och mätningarna till ändrade regler rörande ackorden m. m. torde härigenom bli goda. Måhända skulle det hela även tjäna på ett opartiskt inslag i organisationsledningen, t. ex. genom att Kungl. Maj:t utser ordförande som i så fall även kunde anses företräda det allmännas och konsumenternas intressen.

Ett auktorisations- eller behörighetsförfarande skulle medföra dels att vederbörande mätningssman vore accepterad av båda parter i fråga om kunnighet, oväld, redlighet etc., dels att han skulle mötas med förtroende från arbetstagare och arbetsgivare i sin verksamhet på arbetsplatserna. (Beträffande virkesmätningen är det virkesmätningssföreningen som sådan som erhåller auktorisation. Genom att antagas av föreningens styrelse erhåller den enskilde virkesmätaren på grundval härav behörighet att utföra auktoriserad mätning.)

Även möjlighet till kontrollförfarande skulle vara värdefullt ur flera olika synpunkter. De enskilda arbetstagarna och arbetsgivarna skulle ha möjlighet att vinna rättelse i de fall de anser att en mätning utförts bristfälligt eller felaktigt. Den enskilde mätningssmannen skulle, därest han av endera parten utsättes för påtryckning e. d., kunna hänvisa till av annan eller andra utförd kontrollmätning och därigenom ha goda möjligheter att upprätthålla oväld.

Enligt vår mening skulle en ordning av här skisserat slag innebära betydande fördelar jämfört med den ordning som nu tillämpas vid ackordsmätning. Den ömsesidiga inställningen arbetstagare—arbetsgivare torde numera också vara sådan att förutsättningar föreligger för genomförande av den skisserade ordningen och därjämte för en erforderlig lagstiftning som allmän grund. Då frågan därjämte är av ekonomiskt intresse för samtliga berörda parter, föreslår vi en skyndsam utredning av frågan. Vid utredningen bör samtliga nämnda organisationer beredas tillfälle deltaga.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av möjligheterna att ersätta nu förekommande dubbelförfarande i fråga om ackordsmätning inom byggnads- och anläggningsverksamheten med opartisk, auktoriserad mätning i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1965

Rune Gustavsson
i Alvesta

Bertil Jonasson